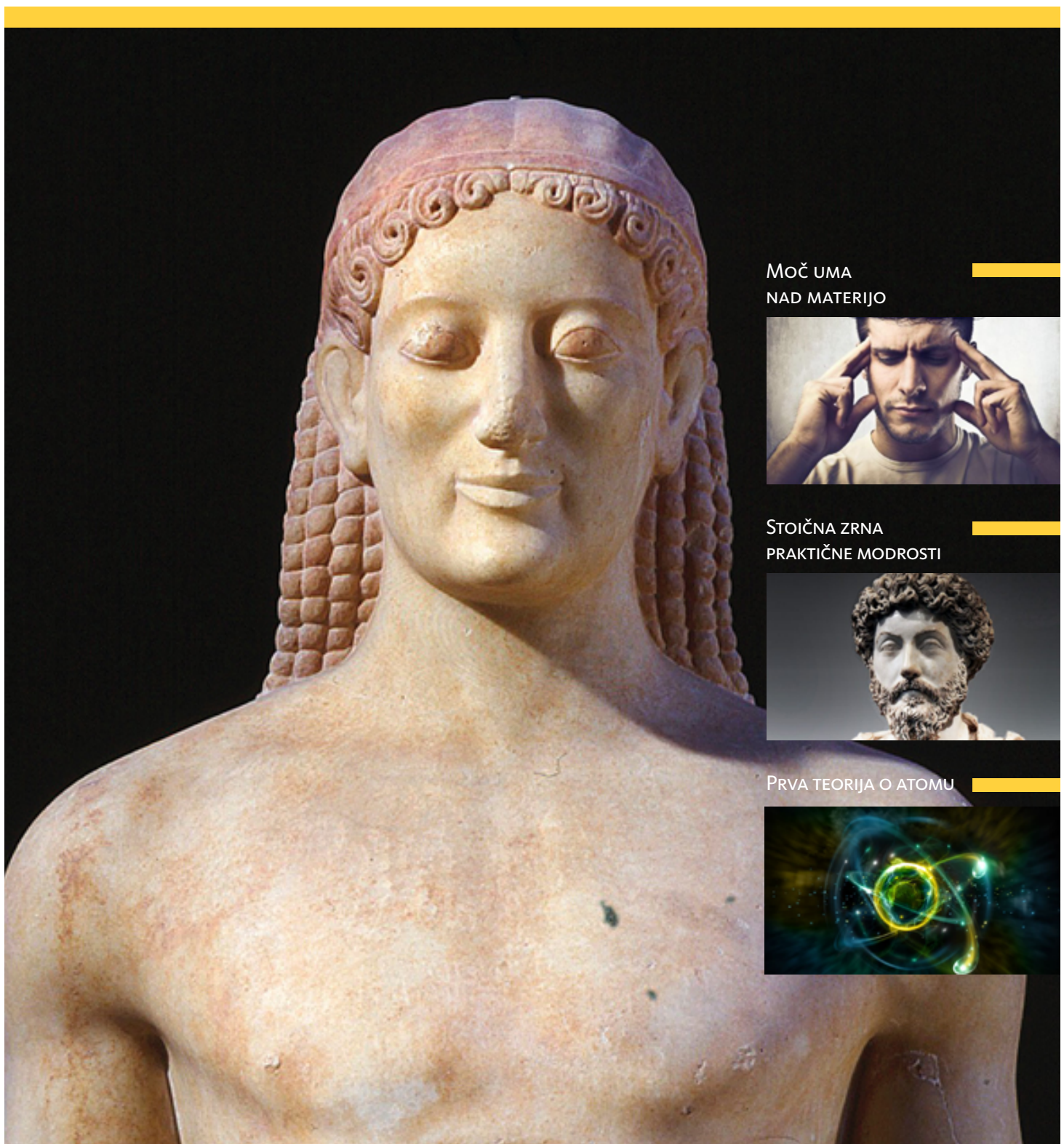

AKROPOLITANEC

— ZA BOLJŠEGA ČLOVEKA IN BOLJŠI SVET —

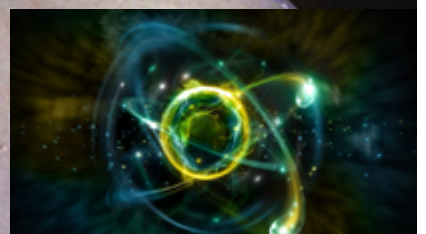
MOČ UMA
NAD MATERIJU

STOIČNA ZRNA
PRAKTIČNE MODROSTI

PRVA TEORIJA O ATOMU

www.akropola.org

FILOZOFIJA

KULTURA

PROSTOVOLJSTVO

KAKO BITI STOIK?

FILOZOFIJA SAMODISCIPLINE ZA VSAK DAN

NA NOVA AKROPOLA
FILOZOFIJA · KULTURA · PROSTOVOLJSTVO

LJUBLJANA (Wolfova 8):

PREDAVANJE OB SVETOVNEM DNEVU FILOZOFIJE: četrtek, 21. 11., ob 18h

TEČAJ STOIČNE FILOZOFIJE: petek, 22. 11., 29. 11., 6. 12., od 18h do 21h

MARIBOR (Tyrševa 7):

PREDAVANJE + DELAVNICA OB SVETOVNEM DNEVU FILOZOFIJE:

četrtek, 21. 11., ob 19h

AKROPOLITANEC

NOVA AKROPOLA | kulturno društvo

www.akropola.org

NOVEMBER 2019 | ŠT. 51

NASLOV

NOVA AKROPOLA | Ljubljana

Wolfova 8, 1000 Ljubljana

01/25 11 487

NOVA AKROPOLA | Maribor

Tyrševa 7, 2000 Maribor

02/620 32 40

040 709 955

ODPIRALNI ČAS:

PON–ČET 18h–22h

IZDAJATELJ

NOVA AKROPOLA SLOVENIJA

akropolitanec@akropola.org

UREDNIŠTVO

Glavni urednik: Stjepan Palajsa

Urednik: Andrej Praček

Prevajalka in lektorica: Klavdija Blažun

Grafična oblikovalka: Nija Androjna

V TEJ ŠTEVILKI:

- FILOZOFIJA: MOČ UMA NAD MATERIJO 4
- FILOZOFIJA: STOIČNA ZRNA PRAKTIČNE MODROSTI 8
- ZANIMIVOST: PRVA TEORIJA O ATOMU 11
- ANEKDOTA: FILOZOFIJA IN NAKLJUČJE 13

Na naslovnici:

Kuros Kroisos, približno 530 pr. n. št., grška arhaična umetnost.

V antični grščini kouros pomeni "mladenič, še posebej plemenitega rodu".

Tovrstni stoječi kipi so najdeni predvsem v Apolonovih svetiščih.

B E S E D A
U R E D N I K A

Ljudje imamo sposobnost mišljenja. Z mislimi doživljamo in z njimi tudi ustvarjamo. Prav ta sposobnost nas loči od živalskega in rastlinskega sveta in zaradi nje smo močnejši.

Misli so torej naše najmočnejše orodje. Vendar kaj se zgodi, če orodja ne uporabljamo pravilno?

V najboljšem primeru nič dobrega, sicer pa z njim lahko škodimo. Kladivo, nož, kramp, ... lahko postanejo sredstva uničenja. Ne, ker bi bila uničevalna njihova sama narava ali ker bi bili slabi – temveč ker jih ne uporabljamo pravilno.

Podobno je z našim umom. Človek, ki svojega uma ne ukroti, ki ga ne spozna in ki mu ne začne vladati, torej uporabljati konstruktivno, lahko dela škodo – sebi in posledično tudi drugim.

Obratno pa lahko z ustrezno uporabo našega miselnega telesa dosežemo resnični vzpon. Lahko sami zrastemo – v sebi odpravljamo pomanjkljivosti in zbudimo moči. Lahko ustvarjamo, lahko izboljšamo našo prihodnost, lahko zgradimo boljši svet zase in za druge.

Si mar tega ne želimo? Si ne želimo biti boljši in bolj uspešni? Si ne želimo boljše prihodnosti?

Ker pa izboljšave ne bodo prišle same, začnimo z delom, in to tam, kjer je najbolj smiselno. Svoje moči moramo usmeriti v pravilno uporabo in krepitev našega uma. Naučiti se moramo pravilno opazovati, razviti pravilno pozornost, pravilno ovrednotiti stvari, videti jih, takšne kot so, in tako resnico ločiti od naših predstav o resnici.

K temu nas spodbuja filozofija. To je njena naloga. Doseči pravilno razumevanje in pravilno usmeriti našo energijo, v izgradnjo vsega, kar bo odražalo trajno in lepo. Stoična filozofija je v tem pogledu izredno praktična. Brez špekuliranja, brez pretiranega mistificiranja ponuja enostavna orodja, ki jih lahko uporabljamo vsak dan na naši poti uspešnega življenja. Prav zato bomo ob letošnjem mednarodnem dnevu filozofije pripravili predavanja in delavnice, povezane s stoicizmom, v tej številki Akropolitanca pa postregli z nekaj drobcji njihove filozofije.

Andrej Praček, urednik

M O Č U M A N A D M A T E R I J O

JORGE ÁNGEL LIVRAGA

Morda se moramo temi o moči uma nad materijo približati bolj praktično kot teoretično.

Ta moč je ena, morda starejša od vseh človekovih moči. Odkar obstaja svet, je človek poskušal materijo ukrotiti, da bi mu služila, da bi mu koristila, in da bi dosegel to, da materije ne bi le obdeloval, temveč da bi jo zlasti oblikoval. Star primer lončarja, ki najprej sanja o svoji vazi in jo načrtuje, nato pa se bori z materijo, ki se običajno upira zaradi svoje značilne inertnosti: težnja, da pade na tla, da je del tega, od česar se je dvignila.

ODKAR OBSTAJA SVET, JE ČLOVEK POSKUŠAL MATERIJO UKROTITI, DA BI MU KORISTILA ... DA MATERIJE NE BI LE OBDELOVAL, TEMVEČ DA BI JO ZLASTI OBLIKOVAL.

Um pa, nasprotno, daje obliko. Oblika ni strogo materialna, temveč mentalna. Njen izvor je višji in bolj duhoven.

Za razumevanje tega mislim, da ne zadostujejo zahodni viri. Na zahodu so raziskave na področju psihologije in tudi parapsihologije z znanstvenega vidika razmeroma nove. Na primer med znanstveniki in parapsihologi še vedno obstajajo delna razhajanja glede pojavov, kot sta telepatija ali telekineza. Če bi v resnici obstajala znanost pri psiholoških in parapsiholoških raziskavah, bi očitno vedeli, kaj lahko pričakujemo. Tako znanstveniki za kateri koli fizikalen ali

kemijskih fenomen ponujajo poglobljeno znanje o njem; toda čeprav je materija razmeroma poznana, pa ne velja isto za um. Njegov doseg ni zadostno poznan, toda za človeka je značilno, da ima um. V sanskrtu je na primer izraz za človeka ("manu") podoben kot v angleščini ("man"). "Manu" je človek v najboljšem pomenu besede, to je tisti, ki vodi ljudi, tisti, ki je kralj ljudi. Poleg tega se govori o "maná", to je moč udejanjenja stvari z uporabo uma, skrivnostna moč krijašakti. Pravijo tudi, da je človek v veliki meri sestavljen iz elementa, imenovanega "manas", to je: "uma" (šp. mente, op. prev.)

Za vzhodnjake je um nekakšen most oziroma element, ki povezuje duhovno (puruša) in materialno (prakriti). Ti dve ravni se torej združita v eno in povežeta preg tega mentalnega elementa. Tudi Platon je dejal, da je Bog najprej o univerzumu (arhetipih) sanjal in pozneje so se te sanje udejanjile, in da moramo tudi mi, da bi lahko udejanjili stvari, doseči svoj lastni arhetip ali logos, svoj lastni inteligibilni svet.

Toda pogledajmo: v bolj praktičnem smislu imamo težnjo, da um zamenjujemo z domišljijo. Kaj je um sam po sebi? Recimo, da to vemo iz lastnih izkušenj, čeprav ga ne moremo opredeliti racionalno.

In kje se konča materija? Tega ne moremo razumeti, če razmišljamo v okviru shem 19. stoletja. Ni treba najprej preučiti materije, temveč predvsem našo zmožnost zavesti.

Stvari za nas obstajajo, če se jih zavedamo ali jim dajemo pozornost. Zato sicer drži, da uma ne moremo spoznati, lahko pa rečemo, da je um instrument zavesti, obdarjen z imaginacijo, čeprav ga včasih obvladuje fantazija. Vse je odvisno od lastnosti našega uma in možnosti, da ga fiksiramo v eni ali drugi stvari.

Vse, kar se nam je zgodilo v preteklosti, za nas oživi, ko začnemo o tem razmišljati. Kamor osredotočimo naš um, toliko bomo v stiku z resničnostjo. Zato z vidika antične filozofije pravijo, da je um temeljnega pomena: del njega je materialen, del pa duhoven. Stari Indijci so dejali, da ima "manas" dva vidika: prvi, nepogojen ali "arupa" in drugi, pogojeni ali "rupa".

Če svoj um postavimo v tisto, kar je nepogojeno, nas nič od tistega, kar je pogojeno, ne prizadene ali nas prizadene le relativno. Če se oklepamo materialnega, vse vpliva na nas.

Obvladovanje uma je temeljno za obvladovanje materije. Prvo, kar je treba upoštevati, je običajna vladavina uma nad materijo, kar bi bil primer lončarja, ki sem ga prej omenil. Kar zadeva vladavino uma, ki presega običajne okvire, moramo navesti, da je to, kar je čudežno ali izjemno, omejeno z našo lastno zmožnostjo domnevanja.

Materializem izhaja iz mentalitete, v skladu s katero je, glede na pridobljena tehnična spoznanja, vse materialno, tudi tisto, kar je nematerialno.

Ali je mogoče z močjo volje ukriviti žlico, če um obvladuje energijo? Mar ne moremo s toploto ukriviti kovine? In danes poznamo stvari, ki so za materialne oblike nepremične, niso pa nepremične za energetske oblike.

To pomeni, da torej lahko spravimo v gibanje sile narave, ki povzročijo, da se inertni predmeti obnašajo atipično, neobičajno.

Če bi na isti način, na katerega sem razvil svoj jezik ali grlo, razvil prenos misli, ali ne bi lahko do vas poleg mojih besed prišle tudi moje misli? Kdo med nami še ni izkusil, da je bral misli tistega pred sabo, da je vedel, kaj misli? In kdo med nami ni izkusil, kot da čuti navzočnost staršev ali druge ljubljene osebe, ki se jim je kaj zgodilo? Ta dokaz je močnejši od znanstvenega: to je osebni, oprijemljiv in objektivni dokaz, da obstaja mentalni svet, dimenzija, po kateri se giblje um. Če namreč pravimo – kot trdijo na vzhodu – da imamo poleg fizičnega telesa tudi energetsko in mentalno telo, se mora vsak od teh prenosnikov gibati na določeni dimenziji. Dobro bi bilo vedeti, kakšna je ta mentalna dimenzija.

OBSTAJA MENTALNI SVET, DIMENZIJA, PO KATERI SE GIBLJE UM ...

Naše mentalno telo je zelo podobno fizičnemu.

Fizični svet je le odsev mentalnega sveta. Naša težava je, da se zaradi materializma, ki nas je zaslepil, včasih ne zavedamo, da moramo za ta mentalni svet skrbeti enako kot za fizični svet. Kdo kaj posveti svojemu mentalnemu ali višjemu delu?

Tako kot z urjenjem mišic pridobimo določeno moč, podobno tudi, če lahko obvladujemo svoje mentalne elemente, te očistimo. Včasih pravimo: "Nimam mentalne moči." Vendar svojega uma ne negujemo; ne prizadevamo si vsak dan očistiti svoj um, ga umiti, nahraniti. Če fizično telo hranimo s fizičnimi stvarmi, se um hrani z idejami, toda če ga hranimo s pokvarjenimi ali nizkotnimi idejami, je logično, da bo um komajda preživel. Če ga vsak dan hranimo in negujemo, bo pridobil dodatno trdnost, dodatno moč, dodatno zmožnost.

Na vzhodu so učili tudi, da ima ta um neposredne posrednike, ki naj ne bi bili fizični, temveč energetski. Učijo, da se po našem telesu pretakajo tri energije, ki jih imenujejo: ida, pingala in šušumna.

NAŠA TEŽAVA JE, DA SE ZARADI MATERIALIZMA, KI NAS JE ZASLEPIL, VČASIH NE ZAVEDAMO, DA MORAMO ZA TA MENTALNI SVET SKRBETI ENAKO KOT ZA FIZIČNI SVET.

MOČ UMA NAD MATERIJU NI NAMENJENA TOLIKO IZVAJANJU BOLJ ALI MANJ OSUPLJAJOČIH POJAVOV, TEMVEČ ZAVEDANJU VELIKO POMEMBNEJŠEGA, VELIKO BOLJ HUMANEGA, VELIKO BOLJ OSEBNEGA POJAVA.

Ida in pingala naj bi bili pozitivni in negativni sili, moška in ženska sila. Šušumna je vertikalna sila. Če so te tri energije ustrezno usklajene, omogočajo izvajanje parapsiholoških pojavov, ki pa za tiste, ki so se tega učili na Daljnem vzhodu ali ki jih imajo že po naravi, nimajo nobene pomembnosti.

Moč uma nad materijo ni namenjena toliko izvajanju bolj ali manj osupljajočih pojavov, temveč zavedanju veliko pomembnejšega, veliko bolj humanega, veliko bolj osebnega pojava. Moč uma nad materijo moramo uporabljati za to, da vladamo sebi, da ne pustimo, da nas trgajo naše strasti, da ne tožimo ob svojih boleznih, da imamo voljo, da si zapomnimo to, kar prebiramo, da si upamo narediti še en korak naprej proti lastnemu izboljšanju. To je resnična moč uma nad materijo.

Očitno je, da se materija brani s svojo inertnostjo. Prvo, kar moramo narediti za vladavino uma nad materijo, je narediti dva preprosta seznama: Kaj mi je všeč? Kaj mi ni všeč? In vsak dan poskusiti se ne prepustiti temu, kar nam je všeč, in narediti nekaj malega od tega, kar nam ni všeč. Vendar ne porecimo: "Dovolj imam, od zdaj naprej bo moj um močnejši od materije." Ne, to je neumno. Materija je inteligentna, saj ve, kaj si želi, ve, kam gre, ve, od kod prihaja. Ima svojo inteligenco. Prej so to imenovali "hudičevo delo". Če napademo neposredno naše pomanjkljivosti, se bodo naše pomanjkljivosti preobrazile in nas pretentale. Proces mora biti postopen. Vse je odvisno od tega, kam usmerimo svoj um. Temeljno je, da upravljamo z umom, z močjo imaginacije, ki se spremeni v fantazijo, če ustvarja krožne ideje.

Imeti moramo nadzor nad našim notranjim življenjem; poskušati moramo obvladovati svojo imaginacijo in fiksacijo naše imaginacije; paziti moramo, da ne postane fantazija, ki nas bo trgala kot ponorela hidra. Kako lahko razločujemo med tem, kar je lastno nam in duši, od tega, kar se je na dušo prilepilo, pripelo. To, kar je lastno duši, traja dolgo. To, kar ne traja dolgo, ni lastno duši.

**MOČ UMA NAD MATERIJU MORAMO
UPORABLJATI ZA TO, DA VLADAMO SEBI.
TO JE RESNIČNA MOČ UMA NAD MATERIJU.**

In kaj je prvo, kar moramo preveriti, da bi videli, ali um vlada materiji, naši lastni materiji? Početi moramo nekaj, kar ima kontinuiteto, nekaj, kar ima določen namen; ne lotimo se tisočih stvari, na koncu pa ne končamo nobene; poskusimo razumeti, da se celoten univerzum nekam giblje. Ste se kdaj ponoči spraševali, čemu hodijo ti veliki bataljoni mravelj? Obstaja tisoč pojasnil, toda čemu ta želja po preživetju, ki jo lahko opazimo vsepovsod okoli nas? Čemu ta želja po življenju, ki jo imajo zvezde, mravlje, gosenice, ljudje? Razlog je ta, da se celoten univerzum nekam giblje. Razlog je ta, da je tudi vsaka ideja kot živo bitje, ki poskuša ne le živeti, temveč poskuša ne umreti in se želi razmnoževati. Zato moramo, da bi imeli ideologijo, imeti v osnovi čiste, zdrave in močne ideje. In za to, če lahko, delajmo mentalne vaje osredotočanja uma, fiksacije uma, ki nam bodo pomagale razviti zdravo zmožnost razločevanja.

Treba je pridobiti novo perspektivo, to obliko, ki jo imenujemo akropola – visoko mesto, ne na fizični, temveč na mentalni ravni. Naj vsakdo med nami najde svojo notranjo goro; in ne le svoje notranje gore, temveč tudi to pot, ki se dviguje proti vrhu. Naj vsakdo med nami pozna tudi samoto, naj pozna malo notranjega hlada; to samoto in ta duhovni hlad, ki nam tako manjkata. Naj ta mir in ta duhovni hlad umirijo vročico na naši poti skozi življenje. Vsi imamo težave; vsi imamo strahove; vsi imamo določena čustva, ki nas pestijo. Potrebujemo malo miru; potrebujemo malo počitka; potrebujemo ne le malo, temveč veliko vere; vere v Boga, vere v nas same, vere v to, da obstaja nekaj, kar presega ta fizični svet; vere v to, da bomo, potem ko umremo, živeli še naprej; vere v to, da verjetno nismo prvič na tej zemlji. 🏔

**TREBA JE PRIDOBITI NOVO PERSPEKTIVO –
VISOKO MESTO, NE NA FIZIČNI,
TEMVEČ NA MENTALNI RAVNI.**

STOIČNA ZRNA PRAKTIČNE MODROSTI

VINEET LALAN

Danes z besedo "stoik" označujemo predvsem ljudi, ki ne kažejo svojih čustev, čeprav je stoicizem že stara veja filozofije. Načela in ideje stoicizma so zelo praktične, zato jih je mogoče živeti prav vsak dan, pri čemer je stoicizem za današnji čas še kako pomemben. Začetki te filozofije naj bi segali v leto 300 p. n. š.. To je zanimiv čas številnih sprememb, kot je smrt Aleksandra Velikega, ki je na svet vplival bolj, kot si morda mislimo. Rekli bi lahko, da so prav te spremembe dale temelje za materialistični odnos do življenja, pri katerem potreba po zunanjih osvajanjih postane močnejša od potrebe po notranjem osvajanju samega sebe.

Ta pogled je v ospredje številnih vidikov življenja postavljala tisto zunanje. Primer je sprememba tradicionalno plemenite vloge politika v hlepenje po moči, medtem ko naj bi politik po definiciji Platona in drugih ljudem služil tako, da v družbo vnaša pravico. Religija je postala dogmatična in s tem izgubila svoje bistvo, medtem ko je izkrivljen pojem sreče omejil razcvet človeškega potenciala. Prišlo je do vseobsegajočega odklona od etičnih načel.

Stoična filozofija je v času te krize ponudila praktične rešitve. Najlepše pri njej je morda prav to, da ni trdila, da je izumila nekaj novega. Namesto tega je le obudila starodavna načela ter jih prilagodila zgodovinskemu kontekstu ter značilnostim ljudi tistega časa.

Da bi pokukali v stoični pristop k življenju, bomo v tem članku komentirali tri kratke citate, ki zajemajo filozofski pogled, za katerega sam mislim, da je praktičen in pomemben tudi za današnji čas.

»Ne moremo izbirati zunanjih okoliščin, lahko pa izbiramo, kako se bomo odzivali nanje.«

Epiktet (Epiktetov priročnik)

Čeprav je Epiktet živel kot suženj, so ga imeli za svobodnega moža. Ne glede na zunanje okoliščine sta njegov odnos do življenja in odziv na življenjske okoliščine izvirala iz edinstvene zmožnosti izbiranja.

Če smo odvisni od zunanjih dejavnikov, kot so strah, pričakovanja drugih ali življenjskih okoliščin, kje je potem naša svoboda? Sliši se preprosto. A ko pogledamo naša vsakodnevna doživetja, pogosto spregledamo to načelo. Za svoj neuspeh krivimo druge, naše težave pa pripisujemo zunanjim dejavnikom. Zato trpimo in se borimo, da bi se osvobodili. Pri tem pa skušamo ohranjati nadzor nad stvarmi, ki niso odvisne od nas. Če se tega ne zavemo, na koncu zapravimo svoj čas in energijo, ves naš trud gre v nič. To nas pahne v nesrečo.

Če jasno razumemo in razlikujemo med stvarmi, ki so odvisne od nas in tistimi, ki niso, se brez posebnega truda znajdemo v ravnovesju z življenjem. Epiktet pravi, da lahko spremenimo svoj odnos do okoliščin. Tako ugotovimo, da se lahko kljub nespremenjenim okoliščinam sami odločimo, kako premišljen in inteligenten bo naš odziv, namesto da samo reagiramo nanje. Težje okoliščine lahko izkoristimo kot priložnost za rast in razvoj, prežeti z radostjo in avanturističnim duhom, namesto da postanemo žrtev, ki je podrejena usodi. Ko se na primer znajdemo v prometnem zastoju, se lahko, namesto da si razbijamo glavo od frustracije, posvetimo poslušanju dobre glasbe. Tako se zavemo, da promet ni nekaj, na kar lahko vplivamo, zato tudi ni smiselno, da se zaradi njega razburjamo. Zakaj ne bi bili bolj modri v svojih odzivih in ne bi iz vsake okoliščine potegnili kar največ?

»Koplji globoko v sebi – tam se skriva nepresahen izvir dobrega, do katerega boš prišel, če boš vztrajno kopal.«

Mark Avrelj (Dnevnik Marka Avrelija)

Medtem ko je bil Epiktet suženj, je bil Mark Avrelj rimski cesar. Znan je bil po svojem dostojanstvu in služi nam lahko kot dober primer "filozofa-kralja", kot bi ga imenoval Platon. V osebni dnevnik je zapisoval refleksije o življenju in o tem, česa se je naučil. To je pozneje postala čudovita filozofska knjiga z naslovom *Dnevnik Marka Avrelija*, ki vsebuje globoko modrost, ki bogati bralce in je še danes zelo pomembna.

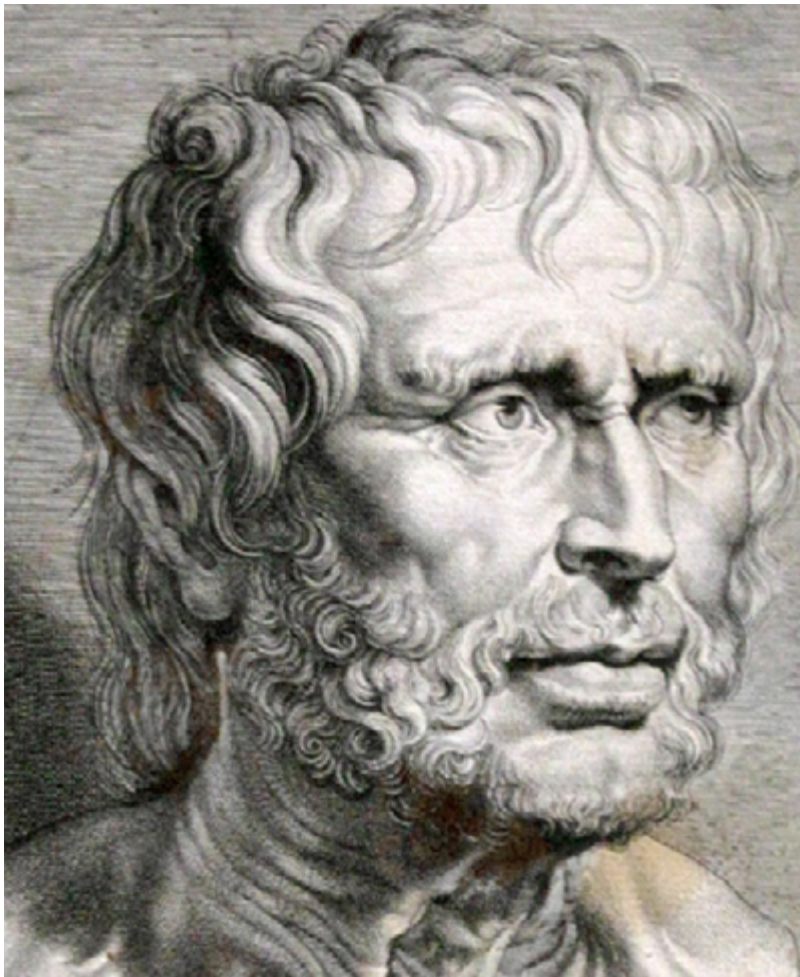
Mark Avrelj je rekel, da človeka opredeljuje vrlina in da je njegova prava narava dobrota. Kopati navznoter pomeni iskati

odgovore in vzroke v notranjosti. Kdo sem v svojem bistvu? Kaj me spodbuja? Kaj so vzgibi mojih dejanj? Navadno se v to težko poglobimo, saj lahko v sebi najdemo veliko stvari, ki nam niso všeč. Ugotovimo lahko na primer, da na nas vplivajo slabosti, kot so sebičnost, pohlep in togost.

A Mark Avrelj je prek lastnih izkušenj ugotovil, da pod vsem tem v našem bistvu izvira vodnjak dobrote. Globlje ko kopljemo, pod vsemi plastmi mnenj, čustev, navad in slabosti, bolj se lahko povežemo s to naravo, ki je čista, polna vrlin in dobrega.

Kot prizadeven filozof vseskozi kopljem po svoji notranjosti, da bi odstranil vso blato, slabosti, kot so sebičnost, zavist, ljubosumje, itn. Bolj ko to počnem, bolj so vidne moje vrline (svetloba), ki so jih pred tem zakrivale slabosti (sence). Kot ljudje vrline bomo postali kot trdne skale, tako da nas v naši človeški vztrajnosti nič ne bo moglo premakniti. Kaj pa se zgodi, če valovi trčijo ob skale?

»Življenje je dovolj dolgo, če ga živimo dovolj dobro.«
Seneka (O kratkosti življenja)

Seneka je v delu *O kratkosti življenja* govoril o nekaterih stvareh, ki so povezane z dolžino življenja, a jih imamo včasih za samoumevne. Pogosto se pritožujemo, da je življenje prekratko. Če pa pogledamo, kaj počnemo z našim časom, opazimo, da večino časa porabimo za nepomembne stvari. V več pogledih veliko svojega časa zapravimo. Pravimo, da je življenje kratko, a si ne vzamemo dovolj časa, da bi razmislili, kaj si zares želimo početi. Pomembno je, da se iskreno zamislimo o bistvenih vprašanjih: Kaj je smisel mojega življenja? Ali namenjam čas temu smislu? Ali puščam ključne stvari ob strani in se predajam drugim zahtevam življenja?

Živeti je treba tukaj in zdaj. Ne v prihodnosti. Včasih ljudje pravijo, da bodo zdaj opravili stvari, ki so nujne za preživetje,

svoje sanje pa bodo živeli kasneje, po upokojitvi. Za stoičnega filozofa je to nelogično. Zakaj bi ključne stvari iskali šele v prihodnosti? Ali vemo, če bomo takrat sploh še živi? Ali vemo, če bomo jutri še živi? Resničnost je naporna. A temelji na dejstvu, da je življenje treba živeti tukaj in zdaj. Nobenega nadzora nimamo nad jutrišnjim dnem ali zagotovila zanj. Zato bi morali povečati življenje v tem trenutku in vsak dan živeti, kot da je zadnji.

Če se zjutraj zbudimo s takšnim odnosom do življenja, bomo vedeli, kako živeti, in bomo dejavno izkoristili vsako priložnost za udeležanje našega namena. Če to počnemo vsak dan, potem ne bomo mislili, da je naše življenje kratko, saj bomo vsak dan opravljali stvari, ki se jih bomo namenili opraviti. Ko se življenje konča, ne bomo ničesar obžalovali, saj bomo lahko samozavestno dejali, da smo življenje dobro izkoristili. To je umetnost življenja, ki nam jo predstavljajo stoiki.

Ko gledamo stoično filozofijo, se nam lahko zdi nekoliko ostra in preveč zahtevna, da bi se ravnali po njej. Morda zato, ker temelji na resnici o življenju in je praktična na drugačen način, kot praktičnost razumemo danes. Za nas je na primer praktično, da zapolnimo potrebo po preživetju, s čimer bo naša prihodnost mirnejša. A če pogledamo zakone, ki vladajo življenju, vidimo, da veliko naših dejanj ni skladnih z njimi. Za stoika je vse, kar ni skladno z zakoni življenja, nelogično, saj smo tesno povezani z življenjem.

Čeprav v kratkem članku ne moremo zajeti stoične filozofije, nam ti kratki citati lahko odstrejo svet pravega raziskovanja in nas povabijo, da se z življenjem srečamo z druge perspektive. Najbolj zanimivo je, da so stoiki ponudili praktično vodstvo, ki je posameznikom omogočilo lažje soočanje z izzivi tedanjega časa. Videti je, da je njihov pristop, s katerim se lahko osvobodimo občutka brezupa in pomanjkanja smiselne namena ter odstremo naš resnični človeški potencial, uspešen še danes. ☞

PRVA TEORIJA O ATOMU

Temelje moderne teorije atoma je podal John Dalton na začetku 19. stol.

Dejal je:

- da je vse zgrajeno iz atomov, ki pa so nedeljivi delci materije in se jih ne da razbiti,
- da so atomi istega elementa enaki,
- da se atomi različnih elementov razlikujejo po velikosti in masi,
- da so snovi ("molekule") sestavljene iz različnih kombinacij atomov,
- da gre pri kemijskih reakcijah za prerazporeditev atomov.

Njegova teorija je bila v naslednjih letih nadgrajena, ko so ji dodali obstoj izotopov, medsebojno pretvarjanje med maso in energijo ter nato odkritje podatomskih delcev, s čimer smo videli, da se atom lahko deli na manjše delce.

Presenetljivo pa je, da že vsaj poldrugo tisočletje pred tem človek ni bil daleč od temeljev teorij sodobnega časa.

DEMOKRIT

Za očeta atomov namreč štejeemo Demokrita, ki je v 4. st. pr. n. št. dejal, da je vse zgrajeno iz atomov, ki so fizikalno nedeljivi, da se med atomi nahaja prazen prostor, da so atomi nedeljivi in neuničljivi in da so vedno bili in vedno bodo v gibanju, da je neskončno število atomov, ki pa se med seboj razlikujejo po obliki in velikosti.

Demokrit naj bi le razvil ideje, ki jih je v že v 5 st. pr. n. št. podal njegov učitelj Leucippus. Prav temu filozofu nekateri antični viri pripisujejo, da je prvi Grk, ki je razvil teorijo

o atomizmu. Zagovarjal je, da je vse zgrajeno iz različnih neuničljivih in nedeljivih elementov, imenovanih atomi.

Nekateri viri pri navajanju začetkov anatomistike na Leucippusa pozabljajo, drugi pravijo, da ni nikoli obstajal. Zaradi teh negotovosti pri virih dobro poznani Demokrit ostaja oče atoma.

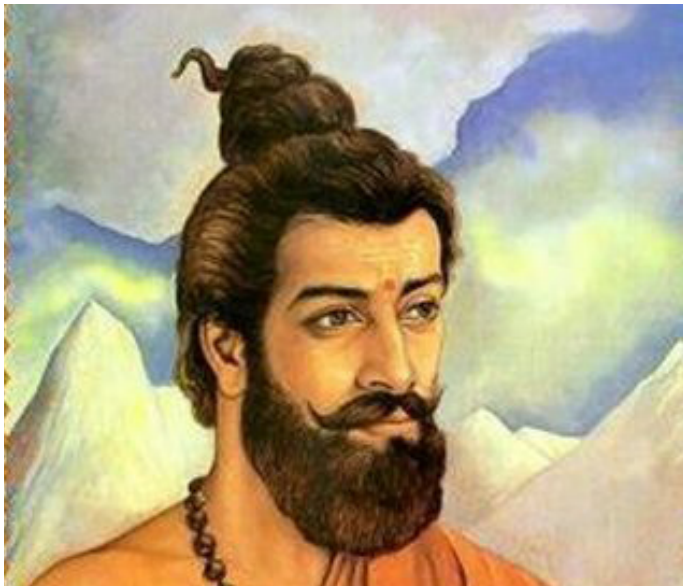
KANAD

Verjetno pa ste le redki slišali za Ačarjo Kanada, rojenega med 6. in 5 st. pr. n. št. v zahodni Indiji. Njegovo pravo ime je bilo Kašjap. Omenjamo ga, ker se tudi on poteguje za naziv očeta atoma.

Zgodba pravi, da je Kašjapna na poti v mesto Prajag videl tisoče romarjev posipavati ulice s cvetjem in zrnjem riža, kar je predstavljalo darovanje templju. Kašjap, navdušen nad drobnimi delci, je začel zbirati zrna riža. Okoli njega se je zbrala množica, ki je želela videti nenavadnega moža, ki zbira

zrna riža s tal. Vprašali so ga, zakaj zbira zrna, ki jih niti berač ne bi pobiral. Rekel jim je, da se posamezna zrna lahko zdijo brez vrednosti, toda skupek več sto zrn sestavlja človekov obrok, skupek več obrokov bi nahranil celo družino in da je navsezadnje celotno človeštvo sestavljeno iz več družin, zato je eno zrno riža enako pomembno kot vsa bogastva tega sveta. Od tedaj so ga ljudje imenovali "Kanad", kajti "kan" v sanskrtu pomeni "najmanjši delec".

Kanad je bil vse bolj očaran nad nevidnim svetom in nadaljeval z oblikovanjem ideje o najmanjšem delcu. Začel je zapisovati ideje in jih poučevati. Tako so ga ljudje začeli klicati "Ačarja" (učitelj), torej Ačarja Kanad ("Učitelj najmanjših delcev").

KANADOVO POJMOVANJE ANUJA (ATOMA)

Kanad se je sprehajal s hrano v roki, ki jo je drobil na dele, ko je ugotovil, da je na neki točki ni mogel več deliti naprej, ker so bili deli že premajhni. V tem trenutku je Kanad začel oblikovati idejo delca, ki ga ni več mogoče deliti. Nevidno materijo je imenoval Parmanu ali anu (atom).

Ačarja Kanad je zaključil, da te nevidne materije ni mogoče čutiti s človeškimi čutili ali videti z golim očesom in da naravna nuja povzroči, da se en Parmanu združi z drugim. Ko se dva Parmanuja, ki pripadata neki vrsti snovi združita, se

rodi dwinuka (binarna molekula). Ta dwinuka ima lastnosti, podobne lastnostim obeh posameznih Parmanujev.

Kanad je razvil tudi tezo, da različne kombinacije Parmanujev oblikujejo različne tipe snovi. Predstavil je tudi idejo, da se atomi lahko združujejo na različne načine, pri čemer nastajajo kemijske spremembe, v prisotnosti drugih dejavnikov, kot je na primer toplota.

Ačarja Kanad je ustanovil šolo filozofije vaišešika, kjer je poučeval svoje ideje o atomu in naravi univerzuma. O izsledkih svojih raziskovanj je napisal delo z naslovom Vaišešik Daršan in postal poznan kot "Oče atomske energije".

MOKUS FENIČANSKI

Grška kultura ima še enega asa v svojem rokavu.

Precej učenjakov in zgodovinarjev za začetnika teorije o atomu omenja filozofa Mokusa Feničanskega. Pozejdonij iz Apameje, stoik iz 1. st. pr. n. št., pravi, da je Mokus avtor atomske teorije in da izhaja iz časov pred Trojo. Glede na ocene antičnih grških zgodovinarjev spada torej v čas pred 13. st. pr. n. št.

Veliko drugih avtorjev pripisuje Mokusu status prvega atomista, tudi sodobnejši, med katerimi lahko navedemo Isaaca Newtona, očeta mehanike in Roberta Boyla, očeta moderne kemije in priznanega učenjaka.

IDEJE, KI PONIKNEJO

Seveda ni pomembno tekmovanje v odkritjih, temveč smo le želeli narediti kratek pregled o tem, kako so neodvisno na različnih koncih vznikale podobne ideje. Nato so presenetljivo, kot reka, presahnile, prešle skoraj v pozabo in po dolgem času ponovno privrele na površje, kakor vir sveže vode. Čudovit nov izvir stare vode idej. Očitno so ideje o atomu potrebovale dolgo obdobje inkubacije, da bi se človeštvo nanje pripravilo, razvilo nova »sredstva« in nadaljevalo z razvojem. 🏹

Pripravil Andrej Praček

FILOZOFIJA IN NAKLJUČJE

Marcel Achard je bil svetovno znan francoski igralec iz prve polovice 20. stoletja. Nekega dne je na nekem literarnem večeru poslušal, kako je nek profesor filozofije posmehljivo govoril o obstoju Boga. Naključje? Suvereno je izjavil, da je naključje načelo sveta.

Marcel se ni mogel zadržati in je izjavil:

- Govorite neumnosti.

Profesor je ogorčeno odvrnil:

- Mar veste, s kom govorite? Sem doktor in profesor filozofije. Moje zadnje delo je priznala Akademija.

Marcel je mirno odvrnil:

- To ne dokazuje ničesar. To je bilo zgolj naključje.

Marcel Achard

NAPOVEDNIK DOGODKOV

Dogodki za mesec NOVEMBER in DECEMBER 2019.

Dogodki potekajo v prostorih Nove Akropole v Ljubljani in Mariboru ali na vnaprej razpisani drugi lokaciji.

TEČAJ PRAKTIČNE FILOZOFIJE

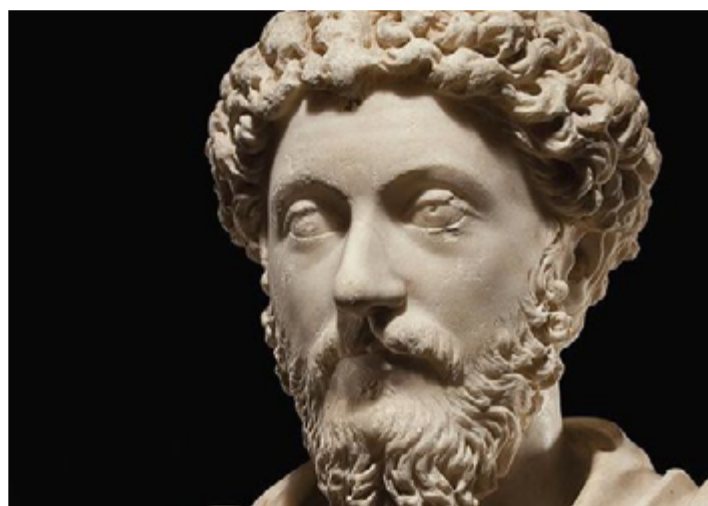
Prvo predavanje:

PONEDELJEK, 18. NOVEMBER, OB 18:00

Nova Akropola - Tyrševa 7, Maribor

Cena tečaja: 60 €, študenti in upokoјenci: 40 €.

Predstavitveno in prvo predavanje: vstop prost!

KAKO BITI STOIK?

Predavanje ob Svetovnem dnevu filozofije

ČETRTEK, 21. NOVEMBER, OB 18:00

Nova Akropola - Wolfova 8, Ljubljana

Predavanje in delavnica ob Svetovnem dnevu filozofije

ČETRTEK, 21. NOVEMBER, OB 19:00

Nova Akropola - Tyrševa 7, Maribor

Vstop prost!

KAKO BITI STOIK?

Tečaj s stoičnimi vajami

3 PETKI: 22. 11., 29. 11. IN 6. 12. OD 18H DO 21H

Nova Akropola - Wolfova 8, Ljubljana

Cena tečaja: 60 €

MALI PRINC - VELIKI UČITELJ

Predavanje:

TOREK, 3. DECEMBER, OB 20:00

Nova Akropola - Tyrševa 7, Maribor

Vstop prost!

KNJIGE IN REPLIKE V PRODAJI

Knjige in replike lahko kupite v prostorih Nove Akropole.

Lahko jih naročite tudi preko maila na info@akropola.org.

NAŠE KNJIGE

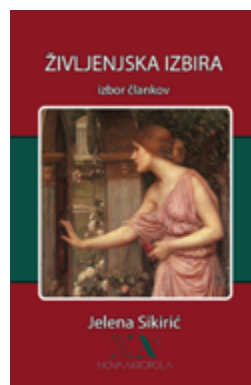
FORMAT 130 X 205 mm
176 STRANI
TRDA VEZAVA
CENA: 10 €

FORMAT 130 X 205 mm
112 STRANI
TRDA VEZAVA
CENA: 10 €

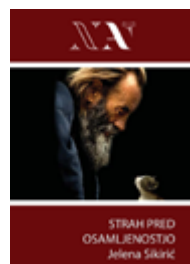
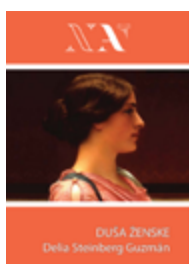
FORMAT 130 X 205 mm
64 STRANI
TRDA VEZAVA
CENA: 10 €

FORMAT 130 X 205 mm
159 STRANI
TRDA VEZAVA
CENA: 12 €

FORMAT 130 X 205 mm
102 STRANI
TRDA VEZAVA
CENA: 10 €

FORMAT
105 X 148 mm
32 STRANI
MEHKA VEZAVA
CENA: 2 €

ARHEOLOŠKE REPLIKE

Arheološke replike so kopije motivov iz različnih časovnih in kulturnih obdobjih in predstavljajo kulturno dediščino človeštva. Vsak posamičen izdelek je skrbno izdelan v ateljeju Nove Akropole. Vsaka replika ima tudi simboličen pomen, zato je lahko odlično darilo.

Grčija in Rim

Egipt

Slovenija

**NIHČE TI NE MORE BRANITI, DA BI ŽIVEL V SKLADU Z
LASTNO NARAVO —
IN NIČ SE TI NE MORE ZGODITI, KAR JE V NASPROTJU Z
UNIVERZALNO NARAVO.**

MARK AVRELIJ

www.akropola.org